

Siaton Grandstand nga gidonar ni Senador TG Guingona

Vol. 4 No. 13

Agusto 1-15, 2014 P6.00

“NegOr dunay igong humay, mais”

Ang Negros Oriental panguma alang sa 2014, dunay igong humay ug miingon si Provincial mais ug ubang produktong Agriculturist nga si

Gregorio Paltingca bag-ohay lang.

Basi sa kasayuran sa miaging tuig, miingon siya, ang lalawigan dunay 40 porsyentong humay, ug 70 porsyentong suplay sa bugas mais. Miingon siya nga ang Negros Oriental dili makulangan sa suplay sa humay ug mais ug ubang produktong panguma.

Si Paltingca miingon nga kon wala pa ang mga kalamidad nga mihapak sa dakbayan sa Bayawan ug lungsod sa Zamboanguita bag-ohay lang, ang gilauman nga suplay sa humay makaabut unta og 60 porsyento.

Miingon siya nga ang lalawigan dunay daghang laing produktong

panguma sama sa kamote, balanghoy, saging, prutas ug utanon nga gibaligya didto sa Siquijor, Cebu, Zamboanga del Norte, Negros Occidental, Iloilo ug mga lalawigan sa Mindoro.

Midugang siya nga ang programa sa organikong panguma sa lalawigan magpadayon tungod sa P10 milyones nga gigahin sa pagpalapnag sa organikong panguma diha sa mga lungsod ug dakbayan sa Negros Oriental.

Miingon siya nga dunay mga seminar ug pagbansay alang sa mga mag-uuma sa paghimo og *bio-organic* nga abuno alang sa organikong panguma nga regular nga pagahimoon. (PIA)

Kalihukan sa pista giplano na

Gipangandaman na sa lokal nga kagamhanan ang pagsaulog sa umalabot nga pista sa Siaton. Nahitabo ang unang pakigpulong niadtong Agosto 13, 2014 nga gitambongan sa Dept. of Agriculture, Siaton Hospital, DepEd West 1 and 2, DepEd East, Pulis, Army, ug mga NGO.

Gituki ang bahin sa pagbag-o sa mga komitiba, ang angayang magdumala ug maghatag og serbisyo, ug ang kahapsay panahon sa pista.

Adunay pipila ka kasamtangang kalihokan nga gipresentar: Torch

Parade sa Opening Salvo, Siatanon, Ikaw ang Sikat!, *modern dance contest*, *minus one singing contest*, Ace Central Idol, *variety show*, *gay boxing*, *Siaton amazing race*, *third sex volleyball*, DepEd Night/Variety show, Ms. Siaton, ug SUGA Night. Matud pa ni Bise-Mayor Teddy Yap, kinahanglan gayud ang kooperasyon sa kada usa.

Duna pay kausaban ang mga aktibidades basi sa kwarta nga gigahin ug sa ngadto- ngadto nga pakigpulong sa mga komitiba. (Eugene Jamandron)

Si Mayor Ator mihatag og plake isip pasidungog ug pasalamat sa mga LGU *retirees* sa ilang maayong pag-alagad sa munisipyo - Demetrio “Tatay” Jalandoni pangulo sa mga taga tyangge; Necifora “Nising” Macapangal ug Macelinda Eullaran sakop sa buhatan sa tesurera; ug Emerenciana Tabora sa *Accounting Division*.

EDITORIAL**Igong Pagkaon**

Ang Negros Oriental dunay igong humay ug mais ug ubang produktong panguma alang sa 2014. Kini ang pasalig nga gipagula sa buhatan sa Agrikultura sa lalawigan.

Gani ang lalawigan giingon nga dunay 40 porsyentong humay, ug 70 porsyentong suplay sa bugas mais. Ang Negros Oriental dili makulangan sa suplay sa humay ug mais ug ubang produktong panguma.

Kon wala pa ang mga kalamidad nga mihapak sa dakbayan sa Bayawan ug lungsod sa Zamboangita bag-ohay lang, ang gilauman nga suplay sa humay makaabut unta og 60 porsyento.

Nindot nga palandungon nga dili gayud magutman ang katawhan sa Negros Oriental subay niining kasamtangang situwasyon.

Ang padayun nga programa sa organikong panguma dako og gikatabang sa pagkab-ot niini. Padayun ang maong programa tungod sa P10 milyones nga gigahin sa pagpalapnag sa organikong panguma diha sa mga lungsod ug dakbayan. Padayun usab ang mga bansaybansay sa mga mag-uuma alang sa maong programa.

Daghang benepisyos nga makab-ot subay niini. Gawas nga dunay igong suplay sa pagkaon, mas luwas pa gayud ang mga katawhan gikan sa mga sakit tungod kay wala may sambog nga makadaut sa lawas nga pestisidyo ug kemikal sa abono nga gamiton sa pagpatambok sa yuta sa mga umahan.

Hinaut nga masustinir kini nga programa.

Bukhad

Susan Monte de Ramos-Soldwisch

Arte ug Artista

Wala kaayo sa atong sinultihan ang mga pulong kabin sa “art” ug “artist”. Gani, ang diksyonaryong Cebuano-English ni Rodolfo Cabonce nga nagkabat og 1175 ka dahon naghatag lamang og mga pulong nga kinatsila: “arte” ug “artista.”

Sa adlaw-adlaw nga gamit niining duha ka pulong, dili usab sila makahatag og bug-os nga kahulogan. “Ganartista” ang tawo kansang sulti o buhat dili matinud-anon. “Arte kaayo” ang linihokan o binuhatan sa tawo kon lapas na sa naandan nga maayo. Apan ang gustong ipasabot sa ininglis nga “art” mao ang binuhat sa tawo nga nagpakita sa tinuod nga pagbati gikan sa kalag.

Apil niini ang mga sinulat sama sa sugilanon ug balak; mga pasundayag sama sa honi ug awit, sayaw, dibuho, pinintal nga hulagway, pelikula, ug dula. Arte usab ang maanindot nga ginama sama sa mga balay, taytayan, igsulol-ob, uubp. Kining tanan nga binuhat sa tawo makahatag og kahimuot, kalingawan o tabang sa kinabuhi. Apan dili ang tanang binuhat matawag og “arte” kay kadto lamang nga nagmagikan sa kalag—busa makahikap usab sa kalag sa nagsud-ong o naminaw—ang hingpit nga matawag og “arte”. Ang nagbuhat og arte mao ang matawag og “artista”.

Nailhan nga artistang Pilipino sila si Edilberto ug Edith Tiempo, Myrna Pena-Reyes (manunulat); Leandro Locsin (arkitektura); Ryan Cayabyab (honi ug awit); Fernando Amorsolo (pamintal og hulagway); Liza Macuja (sayaw), uubp. Karong tuiga, wala hatagi og pasidungog ni P-Noy si Nora Aunor tungod kay nadakpan ug nasilotan siya sa Estados Unidos sa pagdala og droga sa maleta. Apan ang pagdala niya sa papel sa pipila ka pelikula mao ang nagmatuod nga hingpit siyang tawagon og “artista”, dili lamang “aktres”.

Karong semanaha, nayugyug ang kalibotan gumikan sa kamatayon ni Robin Williams, artista sa pelikula ug entablado (komedyas). Lab-as ug mamugnaon ang iyang pakatawa; ang pagdala niya sa papel sa “Dead Poets Society”, “Good Morning Vietnam”, uubp. nakapapukaw sa kahiladman sa atong kalag kon unsa diay ang atong pagkatawo. Nanu-nanu, Robin Williams. Magmalinawon ka unta sa imong pagpahulay!

Pangutana: Kinsay imong kinaham nga aktor ug aktres? Unsang pelikula o sine ang imong nakita nga dili nimo malimtan? Unsay nakahikap ato sa imong pagbati ug pagkatawo? Matawag ba ang Ginoo og “artista”? Unsay iyang binuhat nga makahikap sa imong kalag?

Kitang Lungsuranon

Gimantala sa **KL Publishing**, Siaton, Neg. Or., Philippines,
www.KitangSiatanon.com
TIN: 420-321-172-000; Permit number: 13-0450

Publishers

William Soldwisch & Susan Monte de Ramos-Soldwisch

Editor-in-Chief

Melita “Bing” Aguilar

Copy Editor

Mirzah V. Rodriguez

Tigbalita / Manunulat

Grace Arcellana
(2) 535-4718

Eugene Jamandron
0905-817-2988

Rey Mark Tubato
0905-111-9501

NORSU– Siaton nangandam alang sa ‘Level 1 Accreditation’

Ang Negros Oriental State University Siaton Campus maabtikong nangandam alang sa umaabot nga “Level 1 Accreditation” karong Septyembre. Ang nangulo sa pagpangandam mao ang Campus Administrator nga si Dr. Tita R. Ator. Kauban niya sila ni Dr. Candido G. Kinkito Jr., *Dean of College of Arts, Sciences and Education*, Dr. Marilyn P. Macapangal, *Dean of the College of Business Administration* ug si Dr. Cyndi Clyde Archival, *Assistant Dean of the College of Criminal Justice Education*.

Sa iyang pakighinabi sa *Kitang Lungsuranon*, si Dr. Ator nagpadayag sa mga lakang nga ilang gibuhat alang sa umaabot nga accreditation. Una mao ang pagpaningkamot nga makuha ang *deed of donation* sa dili pa moabot

Agreement sa panag-uban sa Norsu-Siaton Campus ngadto sa, LGU, RHU, GYM, *Motor Pool, Physical Fitness, Grandstand* ug *Hospital*; ang mga dukumento alang sa iyang administrasyon; ang plano alang sa *Science Laboratory*; dugang mga kompyuter alang sa *Computer Laboratory*; ang

klinika; pagpalit og dugang gamit alang sa *Sports and Athletic Enhancement*; dugang gamit alang sa *Food Technology sa Hospitality Management*; ang pagduki-duki og mga paglambigit sa kalikupan; bag-ong mga libro, ug ang *assessment sa faculty ug staff*. Dugang ni Dr. Ator

ang Septyembre. Gilauman nga makuha na sa NORSU-Siaton ang *Deed of Donation* karong Agosto 28, 2014 uban sa mga pirma ni Mayor Alberto G. Ator, Vice Mayor Teoderico Yap, *University President* Dr. Don Vicente Real, ug Dr. Ator.

Dugang mga pagtagad mao ang *Memorandum of*

nga mihatag si Mrs. Janice Degamo og 500 kabook nga lingkuranan samtang si Mayor Ator mihatag og duha ka *dumptruck* nga yuta. Ang ubang gigasto karon naggikan sa *Main Campus* uban sa tugot sa *Board of Regents* ubos sa *Resolution no.22, series 2014*. (*Rey Mark Tubato*)

Pabasa

Nagbasa sa *Kitang Lungsuranon* ang naghulat sa ilang torno sa pagpakonsulta sa OPD (Out- Patient Department) sa Siaton Hospital.

PCA motabang sa mag-uuma

Magsagop ug magpahigayon sa pagpanglista ang Philippine Coconut Authority (PCA) sa mga Siatanon nga tagiya sa kalubihan, nanaop, nanag-abang og kalubihan, ug nagtrabaho sa kalubihan.

Pinaagi sa CFRS kon Coconut Farmer’s Registry System, gitan-aw nga makahimo og kasaligan nga “Electronic Database” o kasayuran nga itago sa kompyuter sa tanan nga mag-uuma sa kalubihan sa tibuok nasud. Tumong niini nga makatabang sa epektibo nga pagplano, pagdesinyo sa programa, ug pagsubay sa

mga suportang serbisyo sa pagpalambo sa kalubihan. Kini usab ang sumbanan sa mga gusto nga malambigit sa mga programa ug proyekto mahitungod sa pagpatubo ug pagpalambo sa industriya sa lubi.

Si Lucita P. Futral, *Brgy. Enumerator* nagkanayon nga walay bayad ang pagparehistro ug mohatag ang PCA og libreng abuno ug similya matag tuig sa mga mahimong miyembro niini. Ang target gayud niya mao nga mokabat sa 4,943 ka mag-uuma ang mahimong miyembro niini sa tibuok Siaton. (*Eugene Jamandron*)

Alang sa mga interesadong mahimong miyembro sa programa sa pagpalambo sa industriya sa lubi, text o tawag ni **Lucita Futral** sa numero: **09057922205**. Mahibalag pud nimo siya diin ang rehistro sa COMELEC *Ayaw na paglangan, apil na!*

Gidaghanon sa krimen sa NegOr mikunhod

Ang Philippine National Police (PNP) sa Negros Oriental mitug-an nga mikunhod sa 8.22 porsyento ang gidaghanon sa krimen gikan sa Enero ngadto sa Hulyo 2014 kon itandi sa miaging tuig, atol sa tigum sa *Provincial Peace & Order Council* o Konseho sa Kalinaw ug Kahusay sa Lalawigan.

Ang nangulo sa Negros Oriental Provincial Police Office, si Senior Superintendent Mariano Natuel Jr., mipakita sa gitanding gidaghanon sa krimen nga mikunhod sa 510 ka kaso o gikan sa 6,201 sa 2013 ngadto sa 5,691 ka kaso sa "index" ug "non-index" nga krimen karong tuiga.

Ang "index" nga krimen mikunhod sa 110 ka kaso o 3.52 porsyento samtang ang "non-index" nga krimen mikunhod sa 400 ka kaso o 13.01 porsyento.

Ang labing daghan nga "index" nga krimen mao ang pangawat nga may 1,148 ka kaso o 38 porsyento, gisundan sa mga nasamdan sa lawas nga may 1,126 o 37 porsyento, panulis nga may 128, ug pangawat og awto nga may 97 ka kaso.

Samtang ang labing daghan nga "non-index" nga krimen mao ang paglapas sa mga linain nga balaod sama sa RA 9165 o Anti-Illegal Drugs o Batok sa Ilegal nga Druga nga may 252 ang nadakpan ug 497.22 ka gramo nga shabu, 350.82 nga dahon sa marijuana ug 10 ka tanom nga na-embargo nga may kinatibuk-ang bili nga P5,719,982, mitaho si Col. Natuel.

Ubos sa *Republic Act 9287*, o kampanya batok sa ilegal nga sugal, ang kapulisan nakadakop og 125 ka tawo ug naka-embargo og pusta nga P77,594.

Sa kampanya batok sa ihalas nga armas de fuego o R.A. 8294, ang PNP nakadakop og 78 ka tawo ug nakabaw ug naka-embargo og 130 ka armas ug 21 nga *explosive* o pabuto.

Si Col. Natuel miingon nga tungod sa ilang gipakusog nga kampanya batok sa ilegal nga droga, mas luwas pa nga mopuyo ug magnegosyo sa Negros Oriental.

Ang *police visibility* o daling makita nga pulis mao ang usa sa tubag sa lokal nga mga presinto mahitungod sa gireport nga mga kaso sa krimen. (PNA)

Congratulations sa Siaton Team Ungos sa ilang pagka-Champion sa unang Visayan 3 on 3 nga basketbol alang sa kababayan-an sa National Athletic Association. Kini gi-sponsor sa Foundation University kauban sa Governors Cup nga gihimo sa Robinson's Dumaguete. Ang mga miyembro sa grupo mao sila si Roselyn Maro (Malabuhan), Maricris Macalipay (Brgy.4), Nary Joy Tubato (Datag), Rose Sedigo (Brgy.4), Arjeza Ozoa (Brgy.2), Patrice Mae Dela Cruz (Brgy.4), Beverly Gadayan (Brgy.2), Maribel Ator (Cabangahan), Contessa Macapal (Brgy.1).

PNP NegOr: P5.86-M ilegal nga droga nasikop sa unang unom ka bulan sa 2014

Ang buhatan sa Philippine National Police (PNP) sa Negros Oriental nakapatuman sa 153 nga kalihokan batok sa ilegal nga droga gikan sa Enero ngadto sa Hulyo karong tuiga, matud pa ni Sr. Supt. Mariano Natuel, Jr., OIC nga pangulo sa kapulisan sa lalawigan.

Sa samang panahon, 203 ka suspetsado nga nagbaligya og droga ug 49 nga naggamit og droga ang gidakop, ug 243 ka kaso ang gipasaka sa korte.

Ang kinatibuk-ang ilegal nga droga nga na-embargo sa mao gihapong panahon

nabutang sa 497.2 gramo ug gibanabana nga may bili nga P5.86 M basi sa pagpresyo sa *Dangerous Drugs Board*.

Si Natuel mipadayag usab nga sa unang unom ka bulan niining tuiga, ang kapulisan nakadakop og mga armas de fuego nga gigamit sa mga kalihokan sa ilegal nga droga nga naglakip sa 1 ka *sub-machine gun*, tulo ka .45 calibre nga pistola, usa ka *shotgun*, tulo ka .357 calibre nga *revolver*, usa ka 9-mm nga pistola, tulo ka 38 calibre nga *revolver* ug duha ka *hand grenade*, ug uban pa. (PNA)

GADINGAN

COMPUTER & PRINTING SERVICES

Products & Services: 24 HRS

WE ACCEPT ALL KINDS OF PRINTING JOBS • DVD & VCD BURNING
COMPUTER SALES, REPAIR (expert)•INK REFILL, CONVERT PRINTER TO CISS
PVC ID, BUSINESS CARD, CERTIFICATES • BOOK BINDING(SOFT & HARD)
RUBBERIZED T-SHIRT PRINTING • MOVIE, MUSIC & PHOTO EDITING
BASIC COMPUTER TUTORIAL (program and hardware)

PLS. CONTACT

CELL # 09351644232 TELL # (035)427-2584 Address: BRGY 1, Siaton, Neg. Or.
09499424117 (INFRONT of SIATON PLAZA)